

PSIKOLOGO EUSKALDUNEN III. TOPAKETAK

UEUk antolatzen dituen Psikologo Euskaldunen III. Topaketak lankide eta laguntzaile guztiei mila esker. Egiten duzuen lanak gure burua hobeto ulertzeko balio duelako.

Diotenez, **Psikologia** bizidunen portaerak aztertzen dituen zientzia da. Gizakien esperientzia guztiak barne hartzen ditu, burmuineko funtzioetatik haurren garapeneraino.

Metodo eta teknikei dagokienez, psikologiaren aztergaiak zuzenean kontrola eta neur ezin direnez, inferentziak egiten dira —zeharkako azterketak, alegia—, arazo hori saihesteko. Estatistika, behaketa eta esperimentazioa, elkarrizketak, testak eta laborategiko lanak dira metodo nagusiak.

Gaur egun ez da teoria psikologiko bakarra onartzen, nahiz eta gero eta lotura estuagoa duen biologiarekin eta soziologiarekin, eta gero eta gehiago erabiltzen diren metodo estatistikoak, matematikoak eta informatikoak; 1950 inguruan ezagutzaren prozesuak neurtzeko tresnak eta bideak agertu zirenetik, psikologia konduktistak galdu egin zuen ordu arte izandako eragina eta indartu egin zen ezagutzaren psikologia, alegia, neurologiak eta biologiak eskaintzen dituen datuak kontuan hartzen dituen, esperimendu klasikoez gainera.

Gaur egun psikologian sailkapen eta bereizketa asko egiten dira: ikerketa alorraren arabera, bi atal bereizten dira, giza psikologia eta animalia psikologia; helburuaren arabera, berriz, psikologia orokorra (lege orokorrak ezartzea da haren helburua) eta psikologia diferentziala (gizabanakoaren ezaugarri bereziak aztertzen dituen); eta joeraren arabera, azkenik, teorikoa eta aplikatua (psikologia orokorraren ezagupenak jakintzaren beste alor batzuetara hedatzen dituen).

Hitz horiek Wikipediatik lapurtu ditut. Sarean denetarik aurki dezakegu eta. Denetarik? Ia denetarik. Oso zaila baita sarean aurkitzea psikologiaren eremuan erabili ohi diren diagnosirako lanabesak. Gabezia handiak dauzkagu oraindik orain.

Orain dela 20 urte, 1999. urtean, Arantxa Gorostiaga, Nekane Balluerka eta hiruok, EHUko Psikologia Fakultateko irakasleok komunikazioa aurkeztu genuen *Gizarte eta Osasun Zientzien Metodologia VI Kongresuan* (Oviedo 1999). *Neurketa-tresnen erabilera hizkuntzen eta kulturen arteko ukipen egoeran: Gogoeta metodologikoa*. Hori zen komunikazioaren izenburua. Honela idatzi genuen:

TEA argitaletxearen gaztelaniazko 529 argitalpen aurkitu ditugu, testak argitaratzen eta banatzen dituen argitaletxerik garrantzitsuena; euskaraz, berriz, 5 baino ez:

IHE (1993)

D-48 dominoa (1994)

Gizarte-Giro eskala (1995)

Piele, Hezkuntza eta askapen emotiboa bultzatzeko prestakuntzako programa (1997)

Ecl, irakurriaren ulermenaren ebaluazio, 1 eta 2 mailak (1998)

Benetan barregarria da euskarara egokitutako proben kopurua, ez da % 1era iristen, eta, gainera, egokitu direnak ez dira ez erabilienak, ezta, asko jota, berrienak ere. Ez da gehiegizkoa euskarari egokitutako testik ez dagoela esatea. Hori orain dela hogeitun urte esaten genuen. Tamalez ez dugu askorik aurreratu. Euskaldunekin lan egiten duten psikologoak, gaztelaniara egokitutako probez gain, euskarara itzulpen zalantzarriak egitera ohitu dira, baita elkarrizketa praktikatzera ere, psikologiarekin zerikusirik ez duten interpreteen laguntzaz, eta diagnostikatzerara eta terapiak garatzera ausartu dira. Larriena, ordea, arazoa handitzen doala da, euskal hiztunak gero eta gehiago direlako, bereziki haurren artean.

Guretzat, psikologoak, irakasleak eta ikertzaileentzat, zaila eta konprometitua da gai honi heltzea egoeraren erantzule sentitu gabe. Zalantzarik gabe, arazoari heltzeko bitartekoen gabezia bezainbesteko erantzukizuna dugu eta. Baina ez da bakarrik baliabiderik eza egoeraren eragilea. Planteamendu metodologiko argirik eza ere bada.

Psikologian lizentziatu berria nintzela Bizkaiko eskualde euskalduneari hasi nintzen lanean eskola psikologo gisa. XX. mendeko 80ko hamar urtekoen amaieran psikologian euskaraz jarduteko ez zegoen ez testik, ez eskulibururik, ez diagnostikoetarako baliabiderik ez ere ez. Hori horrela, Bizkaiko kostaldeko udalerrri oso euskalduneko gurasoak etorri zitzaizkidan laguntza eske. Aita-ama euskalduneari alaba gorra jaio zitzaien. Oso urduri azaldu zidaten psikologo batek esan ziela alabari erdaraz hitz egin beharko ziotela eta alabak hizkuntza ikastekotan gaztelaniaz ikasi behar zuela. Psikologo hark esan omen zien “euskarak ez zuela balio ume gorrei hizkuntza irakasteko” eta, halabeharrez haurraren hizkuntza gaztelania izan behar zela. Izugarria. Orduz geroztik ez dugu gehiegi aurreratu. Oraindik orain, ikusmen edo entzumen gabeziak dauzkaten euskaldunak zailtasunak dauzkate euren hizkuntzan artatuak izateko. Kontuan hartu psikologia eta pedagogia eremuetan erabiltzen diren diagnosi lanabesetan, testak eta abar, %2 inguru besterik ez dagoela euskara egokiturik.

Premiarik larriena da diagnostiko-tresnak euskarara egokitzea. Ez da bakarra, ordea. Psikologoaren prestakuntza sakon landu behar dugu. Ikusi izan dut psikologo erdaldunak haur euskalduneari elkarrizketak egiten itzultzailearen laguntzaz. Ezagutu nuen kasu bat sei urteko ume batena hitz egiteko ezintasuna zuena jaiotzetiko samako miopatia¹ zela kausa, psikologoak (erdalduna) aztertu zuen eta autista zela diagnostikatu zuen, komunikatzeko arazoak antzeman zizkiolako! Gurasoak, baserritarrak, larrituta zeuden haien semetxoa autistentzako gela itxian

¹ <https://eu.wikipedia.org/wiki/Miopatia>

entzerraturik zeukatela. Kasua berriz aztertzean, autisten gela berezian bisita egin nion umeari. Han zegoen, lurrean eserita, adurra zeriola, mantala blai eginda, altzaririk gabe eta leihorik gabeko gela koltxatu batean bera baino dezente handiagoa zen beste haur batekin. Zentroan zaindari eta hezitzaile guztiak erdaldunak ziren. Umeari hurbildu eta euskaraz hitz egin nionean irribarrez aurpegia argitu zitzaion. Autista? Bai zera! Hitz egiteko arazo fisikoak zituen euskalduna, hori zen. Erdaldunez inguraturik inkomunikazio egoeran kondenaturik, psikologo ezjakinaren erruz. Seguru nago oraindik horrelako ankerkeriak gertatzen direla ondo prestatutako psikologo euskaldunen faltagatik.

Psikologiaren deontologiak unibertsitateko lankide batekin izan nuen eztabaida. Eztabaidatzen ari ginen gaitasun psikologikoei buruzko testak euskarara egokitu behar ziren ala ez. Nik baietz eta berak, jatorrizko euskalduna izanda ere, ezetz, euskaldun guztiak edo ia guztiak erdaraz ere badakigula. Gainera, garestiegia zela! Esaten zidan kontua politizatzen ari nintzela, ez nuela nahastu behar euskararen berreskurapena eta psikologia. Muturra behar zuen! Nik esaten nion inongo psikologok ezin dezakeela inolaz ere onartu edozein pertsonaren ongizate psikologikoa kaltetzea hizkuntza, ideologia edo bestelako sineskeriengatik. Esaten nion euskaldunei zor zitzaizela beste edozein pertsonari ematen zaien arreta bera euren ongizaterako, psikologian ere. Alferrik. Katedradun izan nahi duen irakasle horrek ederto erakusten du euskaldunak hizkuntza gutxituko hiztunak izaten zern den!

Gure auzi hau psikologia izaerakoa dela, bilatu behar dugula pertsonari zerbitzurik egokiena emateko modua. Hori, euskaldunen kasuan, jakina, euskaraz egin behar da. Psikologiaren betebeharra baita. Psikologok kontzientzia hartu behar dugu zerbitzu egokia emateko euskaraz daukagun gabeziak gainditu behar dugula. Oso dira garrantzitsuak. Pertsonen ongizatea dago auzitan, euskaldunena, kasu honetan.

Gipuzkoako Psikologoen Elkargoak argitaratutako Kode Deontologikotik psikologok bete behar genituzkeen oinarriko arau batzuk irakurriko dizkizuet:

5. artikulua

Psikologiaren jarduketa gizarte eta giza mailako helburuetara zuzentzen da, honako xede hauen bidez zehaztu daitekeena: ongizatea, osasuna, bizi-kalitatea, pertsona eta taldeen bilakaeraren osotasuna, gizartearen eta gizabanakoaren eremu guztietan. Psikologoa gizabidezko eta gizarteko xede hauen jarraitzaile bakarra ez denez gero, komenigarria eta kasu batzuetan beharrezkoa bilakatzen da beste alor batzuetako profesionalakiko elkarlana eta elkar ezagutza, inola ere norberaren eskubideen kalterako izan gabe.

6. artikulua

Psikologoaren lanbideak deontologia profesionalaren irizpide orokorrei jarraitu beharko die: gizabanakoarenganako begirunea, giza eskubideen babesa, erantzukizuna, egitasuna, bezeroekiko zintotasuna, tresna eta tekniken neurritzko erabilera, profesional mailako gaitasuna, beraien eginkizun profesionalen oinarri zientziazko eta objektiboaren tinkotasuna.

7. artikulua

Psikologoak, bere aldetik, ez du pertsonen adimeneko eta gorputzezko askatasun eta osotasunaren aurkako ekintzarik burutuko, ezta horretan lagunduko ere. Tortura eta tratu txarretan parte-hartze zuzen edo zeharkakoak, lege-haustea izateaz gain, Psikologoaren etika profesionalari eraso gogorra egitea suposatzen dute. Horiek ez dute parte hartuko inolaz ere, ezta ikertzaile, estalgile edo aholkulari bezala ere, torturaren praktikan, ezta beste prozedura anker, bihozgabe edo lotsagarrietan ere, direnak direla ekintza hauek jasaten dituztenak, leporatzen zaizkien salaketa, lege-hauste eta susmoak, edo haiengandik lortu nahi diren informazioak, eta gatazka armatua, gerra zibila, iraultza, terrorismoa edo beste edozein egoera, era horretako prozedurak zuritzen ahaleginduko direnak.

8. artikulua

Norbaitek giza eskubideen kontrako eraso, tratu txar edo espetxeratzeko baldintza anker, bihozgabe edota lotsagarriak jasan izan dituela jakinez gero, Psikologo guztien betebeharra da Elkargoaren erakundeak gutxienez behintzat horren jakitun ipintzea.

9. artikulua

Psikologoak bere bezeroen irizpide moral eta erlijiosoak errespetatu egingo ditu, baina horiek eztabaidatzeko aukera izanez, jarduketaren onerako beharrezkoa den edozein kasutan.

10. artikulua

Bere zerbitzuak eskaintzerakoan, Psikologoak ez du egingo inolako bereizketarik pertsonen artean, jaiotza, adina, jatorri, sexu, sinesmen, ideologia, naziotasun, gizarte-maila, edo beste edonolako diferentzia dela medio.

Arau horiek bete behar ditugu. Euskaldunekin ere. Lana badugu psikologo euskaldunak, lana eta, batez ere, erantzukizuna. Euskaraz bizi, bai, baina ondo eta osasuntsu bizi euskaraz. Eskerrik asko.

Eibarko Markeskoan 2019ko azaroaren 16an

Psikologo Euskaldunen III. Topaketak

Xabier Isasi Balanzategi